

СЫДЫСЧЫГАШ

№ 28 Июль 2008
(2891) вторник чыл

1945 чылдың март 1-де үндөзилеттинген.
1990 чылдың февраль 1-де катап тургустунган.

Хүнүн үнө: 5.14; ажы: 21.56
Хүн дуртунук узуну: 16.42
Айың үнө: 21.00
Ажы: 1.20

Солун вторник санында үнөр.
Садар өртөз дугуржуга езугаар.

Сылдыска
Чагаалар

БИБЛИОТЕКАВЫС

Бистиң суурувуста библиотека бар. Баштай суурун кыдынга турган, ам төвүндө апарган. Клазывыс-биле баргаш, аңаа бижиттирип алгаш, хостуг хүннеривисте номчуттунуп турар бис. Ында кандыг-даа солун номнар, журналдар бар. Башкыларның берген онаалгаларын оон база билип, номчуп ап турар бис. Башкылар чыл тәңчүзүндө эки номчуттунуп турган уругларны илередип, демдеглээн.

Шораана СОЯН,
5 "в" класс. Найырал суур, Бай-Тайга кожуун.

НАЙЫРАЛДЫГ БИС

Клазывыста эң номчуур уруглар Даадай-оол Оксана биле Шоюн-ова Сай-Суу. Башкы-высты Рада Санаевна дээр. Клазывыста хөй кези эки өөреникчилер. Хүрежир оолдар база бар. Аравыста найыралдыг бис. Школада башкылар бистиң клазы-высты мактаар. Суурда чаа школа туттунган. Ийи чыл болгаш бис база чаа школага өөренир бис.

Чимит БАЛЧЫ,
3 "б" класс.

Арыг-Үзүү школазы.

ЭРЕС-КЕЖЭЭ

Угбамнын адын Се-рен Ай-суу дээр. Ол 8-ки классты дооскан. Ооң өөренири дыка шыырак. Эң-не ынак кичээлдери — ыры, чурук. Угбам ыр-лаарынга, чуруурунга, футболдаарынга ынак. Янзы-бүрү салаттар, шлов, манчы кылырга амданныг-ла. Ол эрес-ке-жээ, дузааргак, биче сет-килдиг, эш-өөрү база кө-вей. Угбам авазынын, тө-релдериниң быжыг чө-лөңгийжи. Ынчангаш мен угбамга ынак мен.

Арина ШОЙ-СЮРЮН,
Адыр-Кежиг школазы,
3 класс.

Байыр

Чедирбишкени

ТӨРҮТТҮНГЕН

ХҮНҮНЕР - БИЛЕ!

Тыва Республика-ның Чазааның Даргазы Шолбан Вале-рьевич Кара-оол биле Тыва Республика-ның Чазааның Дарга-зының оралакчызы Анатолий Парти-занович Дамба-Хуурак оларның бо неделяда төрүттүнген хүннерин таварыштыр байыр чедирбишаан, быжыг кадыкшылды, чымыштыг үүле-ижинге чедишкениннерни, өг-бү-лелеринге чаагай чолду күзеп тур бис.

"Сылдысчыгаштың" коллективинден.

ДИРИГ ХӨГЖҮМ ФЕСТИВАЛЫ

Ады-сураа деле-гейде алгаан "Үстүү-Хүрээ" дириг хөгжүм фестивалының Юби-лейлиг бо чылгы ажы-дышкыны бөгүн, июль 15-те, Чадаанага болуп эрттер. Бо улуг чогаалдыкчы байырла-га даштыкыдан, деле-гейиниң янзы-бүрү чурттарындан хөй сан-

ныг аалчылар киржир.
— Бо чылын Үстүү-

Хүрээни чоннуң тудуу деп чарлаан — деп, фести-вальдың эгелекчизи Игорь Дыртый-оолович Тулуш чугаалап турар. — Ооң эге даштарын салы-рынга бүгү кожууннар-дап төлээлер киришкен. Бо, шынап-ла, нарын, харысалгалыг тудуг болур.

Бо чылын фести-валь 5 хонук уламчы-лаар. Аңаа янзы-бүрү солун хемчеглер болуп эрттер.

КАДЫЫН БЫЖЫГЛАП, ХӨГЛҮГ ДЫШТАНЫР

Танды кожууннуң Уургайлыг аржаанда уругларның майгын лагери июль 1-де ажылдап эгелээн. Ооң 1-ги сезонунда "Буянный" хоргадап чериден 38 уруг барып дыштанган.

Бо дээрге милицияның назы четпээннер-биле ажыл-даар килдистиң учедунда турар уруглар, Кызыл хо-орайның чоннуң социал кам-галал департаментизиниң чединмес өг-бүлелер уче-дунда турар өг-бүлелерниң уруглары база "Буянный" хоргадап черинде турар уруглар, республиканың өскүс уруглар школа-ин-тернадының өөреникчиле-ри-дир.

"Буянный" хоргадап чериниң хүндүскү салбыр-ның эргелекчизи Галина Салчактың дыңнатканы-биле, майгын лагерьже уруглар үш дугаар чыл чо-руп турар.

Лагерь үш сезон ажыл-даар. Путевка халас. Аыш-чем белең. Аржаанда ла-герьге уруглар дыштаны-рындан аңгыда, эмнедип, кадыын быжыглап ап турар. Маңаа дыштанган соонда уругларның грип-пеп, ангиналаары чидер-деп, Галина Кызыл-оол-овна чугаалады.

Кызыл хоорайда Иш-тики херектер эргелелиниң

гын лагерьге дыштаныр. А чамдык уруглар школа ча-нында болгаш күш-ажыл лагерьлеринге хаара тут-

назы четпээннер-биле ажыл-даар килдистиң началь-нигиниң оралакчызы Чой-гана Чүльдүмнүн дың-натканы-биле, четта 365 уруг турар. Оларның 28-зи Уургайлыг аржаанда май-

тунар. Амыдыралында берге байдалга таварышкан элээ-дилерни мынчаар деткип, оларның чайын кадыын быжыглап, лагерьге халас дыштандыраары уругларга-

даа, ада-иелеринге-даа өө-рүнчүг болуру чугаажок.

Урана МОНГУШ.

Чурукта: лагерь

баар уруглар.

Авторнуң тырттырган

чуруу.

Хөглүг
чай-2008

2008 ЧЫЛ – Россия Федерациясында Өз-бүлө чылы

Ак-там хоолду
Ава созу үнели.

Чогаадыкчы конкурс “Өзүмнөр-2008”

“Мээң өг-бүлөм —
чоргааралым”

Хафам кижини өөрүмгө дуза ток,
Кафа саткыл кижини дуза ток.

Эки талымны эдерерге,
Эжик аажып берген-биле демей.

Шөрзөн туртуп кижини калбас,
Шөрзөн ада-иезини кижини утпас.

Шыда улустуу үлгөр домактары.

Конкурса

ЫЗЫГУУР ТӨӨГҮВҮС СОЛУН

Мээң өг-бүлөмдө алды кижини чурттап турар бис. Ачам, авам, угбам, акым, дунмам база мен. Ачам малчын, авам сайгарлыкчы, угбам кижизидикчи башкы, акым чолаачы, дунмам уруглар садында турар. Мен бодум тос дугаар школада өөренип турар мен.

Бистин өг-бүлөвис ажилга дыка ынак бис. “Инектиг кижини тодуг, хойлуг кижини каас” деп үлгөр домак дег. мээң ада-ием инек малды өстүрүп, көвүдөдип чоруур. Мал дээрге мээң кырган-ачамның, кырган-авамның шаандан тура амыдырап-чурттап чораан амыдыралы. Ынчангаштың бистин өг-бүлөвис база малга дыка ынак бис. Чайын инектеривисти суурда бажыңывыска эккеп алгаш-ажаап турар бис. Бызааларывысты дунмам ийилээ хүн бадып турда, кажаалапкаш, инектеривисти айтка ушкажып алгаш, алаактан сүрүп эккеп бээривиске, авам биле угбам ийи саар. Бир кижини-ле чеди, сес инекти саар. Саган сүдүн авам Пор-Бажында лагерьге дужаап,

чонга база садып турар. Авам садыңга хүнзедир ажилдааш, шылап туруптум-даа дивес.

Инектеривистин, аъттарывыстың кыжын чипир сигенин күс боорга ачам, акым база мен белеткээр бис. Сигенин кезип кургаткаш, оон улуг сараатты кылып. Кыш дүжөргө, ачам инек малын сүрүп алгаш кыштаанче көжүп чоруптар. Кыштаанга баргаш сигенин киир сөөртүп алып. Авам чайлыг үелеринде кыштаанга барып, ачамга дузалажып турар.

Кежээлерде шупту олуруп алгаш чугаалажыр бис. Мээң кырган-авамны Моолдан азырап алган. Кырган-авам бичини чеди харлыг тургаш, “Мени тываларга азырандыга бээр болзунарза эки” деп ада-иезинге сагындырган. Чүгө дээрге бир моол лама судурун ажып көргөш бо уругну азырандыга бээр болза эки дээн. Өске хары черге чурттаар болза амыдыралы эки бодур, хөй өөр-өнер болуп өзер кижини-дир дээн. Ынчангаш азырандыга берипкеннер. Тывага кээп

эки өзүп, хөй ажы-төлдүг чурттап чораан. Ажы-төлү көвүдөп, сумуда чоннун көсөй кезип болуп чурттап чоруурлар. Кырган-ачамның төрүттүнген чери Енисейнин аккан бажы Балыктыг деп хемнин уну.

Ачамның ук-төөгүзү шаанда кыдат садыгжы кижини дээр. Ол бистин черге чурттап артып калган. Оон ийи оглунун бирээзи мээң кырган-ачам бооп турар. Кырган-ачам бистин хөлүвүс Тере-Хөлдүн шынаазыңга мал-манын чурттап чораан. Оон Тере-Хөлдүн кыдыыңга малчынап турган. Авамның ада-иези база Тере-Хөлдүн эрининге чурттап, ажилдап чораан. Кырган-ачам балыктап, оозун сельпога дужаап турган. Амгы үедө Пор-Бажының лагерь турар чери дээрге-ле авамның ада-иезинин чурттап турган чери.

Авам, ачам бистерни ажилга өөредип, эрес-кежээ чорунар деп чыгып чоруур. “Кыры шимчээр, хырын тодар” деп үлгөр домакты утпайн чорунар деп чагып турарлар.

Дашин СУНДУЙ,
Кызылдың №9
школа-гимназиясы,
7 “д” класс.

Конкурса

САГЫШ ЧОВАНГЫР,
ЧАЗЫК-ЧААГАЙ

Аваларны алдын хүнге чүгө дөмейлээр бис? Чүгө диге ава кижини ажы-төлүңгө алдын хүн дег. дээрле ай дег. дың-на чангыс болур. Ие кижинин ажы-төлүңгө ынакшылының дугайында чогаалдарны чогаалчылар хөйү-биле бижип турар. Чижээ, чогаалчы Олег Сувакпит “Авайым” деп шүлүүнде авазыңга ынак сеткилин мынчалар илередип турар:

Эргеледип, чассытпас,
Эргим ынак авайым.
Эки диртип, мактадып,
Эрес болуп өзер мен.

Ажы-төлү бистерге
Авыралдыг авайым.
Ачы-дузан чандырып
Ажыл-ишчи болуп мен.

Мээң авамны Сереп Виктория Викторовна дээр. Авам 3 ажы-төлдүг. Ол Хендерге суму чагырга-зында бухгалтерлеп ажилдап турар. Мээң авам чараш, аныяк. чазык-чаагай аажы-чангыс. “Кызым, оглум канчап чор?” деп үргүлчү сагыш човап чоруур. Авам калды төрзөн дунмаларынын эн-не улуу болгаш өскүс арткан дунмаларының база авазы бооп, оларны азыражып чоруур. Авамның алды бодунга дыка тааржыр. Бисти эки кижилер болзун дээш, үргүлчү чагып-сургаар. Авамга бистин аравыска хүн дег чырып, чус-чүс чылдарда чурттаарын күзээр-дир мен.

Чырык черде хүн дег.
Чылыг сөстөр көвей.
Ынчалза-даа эн-не
Ынак күштүү чангыс.
Чүглө ийи слогтуг
Чүдөн чырык, чылыг
Ол сөс бо-дур: “Авай”.

Ая АРАКЧАА,
Ак-Тал ортумак школы,
Чеди-Хөл кожуну,
5 класс.

ДЕМНИГ, НАЙЫРАЛДЫГ БИС

Бистин өг-бүлөвисте үш кижини бар бис: авам, ачам база мен. Мээң авамны — Агбаан Светлана Чыртаковна дээр. Авам “Золотой ключик” ясли-садта кижизидикчи башкы болуп ажилдап чоруур. Оон кижизиткен бичини чаштары дыка кижизиг, угаанныг, чаптанчыг. Олар садиктен үне бергеш, школага өөренип кирген, өөредилгези эки, башкыларынын чоргааралы болуп чоруурлар. Авамның коллективинде авамны эштэри үнелээр. Оон ажилыңга алган шаңнал-макталы хөй. Ачам — Станислав Севэнович “Даг-дүг” комбинатында слесарь болуп ажилдап чораан. Амгы үедө ол 1-ги бөлүктүн инвалиди.

Авам биле ачам мени эки кижини болзун дээш кижизидип чоруурлар. Чангыс уруу-даа болзумза, эмин

эрттир чассытпас, шыңгы, чаңгыс аай негелделиг. Улуг, бичени хүндүлөп билир кылдыр чагып чоруур. Мен бодумнуң таламдан ада-иемге дузалажып, бажың ажылын айбылатпайн бодум кылып кааптар мен. Авам ажылыңдан кээрге, аш-чемни кылып алгаш, манап олурар мен. Ада-ием мени экимден элетпейн, азырап чорууру дээш, мен өөредилгемге кызымак болуп, башкыларымдан мактал бижикирни удаа-дараа эккеп, ада-иемин сеткил-сагыжын өөртүп чоруур мен.

Бистин өг-бүлөвис хостуг үе-висте арыг-агаарга дыштанырыңа, ном номчууруңга ынак. Номчаан номнарывысты кады олуруп алгаш, утказын сайгарарыңга кончуг ынак бис. Чайгы үедө бис тайгаже өске төрөлдөвис-биле

кады каттап, тооруктап, мөөгүлээр бис. Авам каттан амданныг варенье хайындар. Мөөгүлери дузап, болбаазырадып алгаш, чылды өттүр чипир кылдыр шыгжап алып бис.

Дыштаныр хүннерде бистин бажыңывыска авам, ачамның дунмалары ажы-төлүн эдертип алгаш, чыгып кээр. Ынчан бистин бажыңывыс бир-ле ясли-сад ышкаш апаар. Авам биле ачам черле оларны аартыктавас, бужурганмас, харын-даа амыраарлар. Мен база дунмаларымга дыка ынак мен. Ынчаар чыгып келгенивисте, бистер шуптувус амданныг чем кылып чииринге ынак бис. Бистин өг-бүлөвис демниг, найыралдыг.

Мен өзүп келгеш, ада-ием ышкаш болуксаар мен.

Саманта АГБААН,
Ак-Довурактын №3 школы,
10 “в” класс.

СТРАНИЦЫ СЕМЕЙНОГО ЧТЕНИЯ

Конгулуур

Чечен чогаал
арны

Нужно прежде всего обладать искренним желанием утисья у кнн и проникнууться их мыслями. Замысли, проникнууться их мыслями, а не стараться находить у них свои. D.Рескин.

Тоолдап берейн бе?

Шыяан ам!

Шаг шаанда Ыт аргага кара чаксаан чурттап чораан дээр. Чаңгыс болурга чалгааранчыг, кор-

гунчуг болурга ол дидим өңүк тып чурттап чоруккан. Койгунга куражы бергеш, өөрүп чугаалаан:

— Койгунак, өңүктөр болуп кады-кожа чурттаалам.

— Чурттаалы даан — деп Койгун харыылаан. Кады чурттай берген. Кежээ дүжерже удуп чыдып алган. Дүне оларның чаны-биле “сы-ыйт” дээш, Куске халып эрте берген. Ыт ээрип-ле үнген. Кодан коргуп чугааланган:

— Чүге ээрип туруп бердин? Дилги бистерни дыңназа, чедип келгеш, бистерни чиптер.

— Э-э, сен-даа хоомай өңүк-дир сен. Дилгиден коргар. Мен сээр-биле эвес, а Дилги-биле өңүк-тежийин — деп, чугаалаарга, Койгун могоаттынып чоруй барган. Ыт Дилгиге дужуп келгеш, дилээн:

— Дилгиге, өңүктөр болуп кады чурттаалам. Дилги өөпшээрешкен. Кады чурттап эгелээн. Дүне удуп чыдырда оларның чаны-биле “шы-ыйт” деп Чылан союп эрте бээрже, Ыт ээрип-

ЫТТЫҢ ЧЫЛГА КИРГЕНИ

ле үнген. Дилги коргуп:

— Ээрбейн көр. Бөрү дыңназа, чедип келгеш, бистерни чиптер-дээн. Ыт тургаш:

— Э-э, сен-даа база хоомай өңүк-дүр сен. Мен Бөрү-биле өңүктежийин — дээрже, Дилги могоаттынып ыңай болган.

Ыт Бөрүнү тып чедип келгеш, дилээн:

— Өң-тала болуп кады-кожа чурттаалам. Бөрү чөпшээрешкен. Кады чурттай бергеннер. Дүне оларның чаны-биле “пак-пак-квак” деп алгырып, Пага шурап эрте берген. Ыт ээрип-ле эгелээн. Бөрү коргуп:

— Сокса, Адыг дыңнап кааш, чедип келгеш, бистерни ууштап кааптар — дээн.

— Э-э, сен-даа база хоомай өңүк-дүр сен. Мен Адыг-биле

өңүктежийин дээрже, Бөрү могоаттынып чоруй барган.

Ыт Адыгны тып чедип келгеш, дилээн:

— Адыгбай, өң-тала болуп, кады-кожа чурттаалам. Кады чурттай бергеннер. Дүне оларның кыры-биле “Ү-хүүк” деп алгырып, Үгү ужуп эрте бээрже. Ыт ээрип-ле эгелээн. Адыг сырбанайнып чугааланган:

— Соксап көр, Кижиге бисти дыңназа, чедип келгеш, аглап кааптар.

— Э-э, сен-даа Кижиден коргар хоомай өңүк-дүр сен. Мен кижиге-биле өңүктежийин.

Адыг могоаттынып чорупкан.

Эргим уруглар! Бо тоолду шээжилеп, комикс-чуруктарын улгаттыр дүжүрүп чуруп алгаш, эштериңерге ыдып бериңер. Тоолчу кижиге домакыр, чугаакыр болур дээр. Чугаакыр, чечен-мерген кижини улус хүндүлээр. Чечен-мерген чугаакыр болуңар!

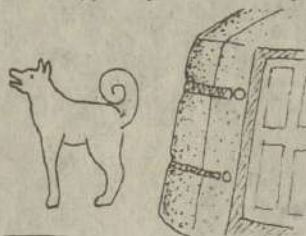

Ыт Кижиге келгеш:

— Өң-тала болуп кады-кожа чурттаалам, Кижиге — дээн.

Кижиге тургаш:

— Өң-талалыг болуру эки. Кады чурттаарыңга чөпшээреш-

тим — дээн. Кады чурттай бергеннер. Кежээ дүжерже Кижиге өгже киргеш, Ытты кый дээн. Ыт эжик аксынга чыдып алган. Дүн дүжерже Ыт өгдөн үнө халааш, ээрип тура хонган. Эртенинде кижиге өөндөн үнүп келгеш, чугаалаан:

— Өөмнү, аал-оранымны дүне кадарып бергениң дээш, чет-

тирдим. Сен мээң езулуг шынчы өңүүм-дыр сен — дээш, Ыттың бажын суйбааш, чем каап берген. Ыт бодунга чүүден-даа кортпас, дидим болгаш эки өңүк тып алганынга сеткили өөрүп, Кижиниң чаңыңга чурттай берген. А кижилер шынчы өңүү — Ытты чылга кирип алганнар-дыр, оо! Ынчалдыр-ла эргилделиг он ийи чылдын он бир дугаары ыт чылы бооп санаттына берген. Ыт чылда төрүтгүнгеннер кончуг шынчы өңүктөр болур чүве-дир.

ТЫВАЦАРАМ?

КАЙЫЗЫЛ ОЛ?

Салгын-сырын, хат-даа чок Чайгы ыржым бир-ле хүн Чинге халын унунда Чинчилер дег дизи каан Чингир ногаан бүрүлөр Шимчеш дивейн тургулаан. Сонга өттүр оларны Шоваа, курзук бичини оол Карак салбайн, сонуургап Харанып каап олурган. Сыг-сыг кылдыр шимээрген, Сылдырадыр дагжай каап. Анаа турган бүрүлөр Аажокка-ла дүвүрзэн. Ону көргөш, аймаарап, Олудундан туруп кээп, Демги курзук бичини оол Девидексеп боданган: “Кым-даа келгеш боларны Кырлап, силгип дегбеди! Бүдүү келгеш билдиртпейн Бүрүлери хөлзөгкөн Кайтамчыктыг хуулгаазын Кайызыл ол, элдептиин?”

КЫМ-ДЫР МЕН?

Кулактарым делбигир, Кудуругум холугур, Мойнум тырын, мокулчак, Борбак думчуум сыдырык, Азыралда чыргалдыг, Амытан мен, тывыңар? Чарба, сула, холумак, Чаагай ыдык чөмим ол. Чапыладыр чөмөннөр, Чайгыладыр каргыраар, Кыйгы салыр, дыңнангыр Кым-дыр мен че, тывыңар? Херим, кажаа дооразы, Херлип, көстүр чаглагым. Хөөлбек, малгаш дөгере, Хөлестенир майгыным, Тырын, семис бүдүштүг Тывыңарам, кым-дыр мен?

Канчаар номчууйн?

Холда номну тудуп алган, Кончуг таптыг топтап көрүп, Шимчеш дивейн бичини уруг Чиге кайгап, ыт чок орган.

Арыннары ашкылааштын Аай-дедир туткулаар-даа, Чамдык билер жүктөрүн Салаа базап көргүзөр-даа.

Аай бажын билер чадааш, Авазынга чеде берген.

— А бо номну канчаар номчууйн, Айтып берем, авай? — диген.

"Тываның алдыннары" – чуртунда

"Тываның алдыннары" деп адаан Би-Хем кожуунуң девискээринде "Аржаан-2" базарындан тыпкан хаан-кадынның эдилелдери, каасталгалары Тываже дедир эглип келген.

Бо алдын эртинелер Санкт-Петербург хоорайда күрүне Эрмитажыга шыгжамырга чыткан. Оларны аштап-арыглап, чаарткан соонда, Санкт-Петербургка, Москвага, Германиянын Берлин, Мюнхен, Гамбург хоорайларга безин делгээн.

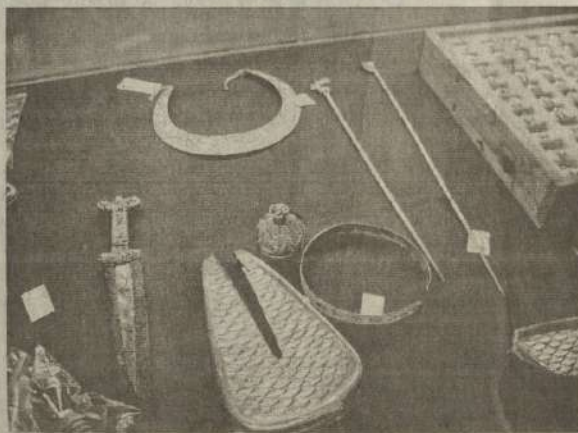
Алдыннарның ниити саны 11 муң ажыг болза, Тываже оларның чүгле 8200-зир эккелген. 3000 хирезин амдызында Эрмитажта аштап-арыглап, чаартып, шинчилел ажылдары чорудары-биле артырып каан.

Бо үнелиг чүктү эккелген Тывада "Росинка" эргелелинң ажылдакчылары Аркадий Николаев, Валерий Игнатенко, Андрей Попов, Дмитрий Самбу оларга Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Шолбан Кара-оол өөрүп четтиришкенинң чагааларын тывыскаан.

Чогум алдыннар амдызында музейге эвес, а Тываның Национал бан-

Алдын шпилька. Узуну 30 сантиметр.

"Аржаан-2"-ниң эртинелери

кызынга шыгжамырга чыдар. Ону шыгжап-кадагалар талазы-биле айтырлар шийтирлеттине бээрге, үнелиг эртинелерни бүгү

тыва чон Национал музейге көөр аргалыг болур.

Урана МОНГУШ.

Авторнуң тыртырган чуруктары.

Бистил калепдарымыс

Июль

●16 — Тыва Арат Республиканың күрүне болгаш хөй - ниити ажылдакчызы, көскү революционер А.Т.Л. Чүлдүм (1900-1933ч.ч.) төрүттүнген.

— 1931 чылда "Элегест" совхозка

Тыва Арат Республиканың колхозчуларының 1-ти съездизи болуп эрткен. Аңаа Тываның көдээ ажыл-агый каттыжышкыннарындан 193 делегат киришкен.

●17 — Тыва Республиканың Чазаның даргазынын оралакчызы, юстицияның генерал-майору Анатолий Партизанович Дамба-Хуурак төрүттүнген.

— 1845 чылда Парижге орус геолог болгаш географ П.А.Чихачевтун "Чөөн Алтай болгаш Кыдат кызыгаарына чоок турар чурттарга эртем-шинчилел аян-чорук" деп шинчилел ажылы бир-ле дугаар француз дылга парлаттыгган. Эртемден 1842 чылда Барыын Тываның Сайлыг-Хем сыннарынга, Барыын Саян болгаш Алтай шаттарына барып чораан. Ол бир-ле дугаар Барыын Тываның геологтуг бижимелин кылган. Ынчангаш Мөңгүн-Тайга кожуунуң дагларында сынны оон ады-биле адаан.

●18 — Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Шолбан Валерьевич Кара-оол төрүттүнген.

— 1772 чылда орус эртемден — бойдус шинчилекчизи Петр Симон Паллае Тываның кызыгаар девискээринге аян-чорук кылып чорааш, Чөөн Саянның шинчилел бижимелин кылган.

●20 — Металлургтун хүнү.

— Бүгү - делегейниң шыдыраа хүнү.

— Рационализаторлар болгаш чогаадыкчылар хүнү.

— Тываның комсомол шаңналының лауреады, билдингир композитор Хүреш-оол Кара-Салович Дамба (1943-1993) 65 харлаар турган.

●21 — 1942 чылда 28 маадырлыг панфиловчуларын бирээзи Н.И.Трофимовка Совет Эви-пелениң Мадды деп атты (өлгенинң соонда) тывыскаан. Ол 1941 чылдың ноябрь 16-да мөчээ. Шаңнал дугайында медээ ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун даргазы М.И.Калининниң чагаазы-биле Сарыг-Сепке маадырлыг дайынчының кадайы Мария Васильевнага чедип келген.

Чоннуң чечени

Тывызыктар

ТЫВЫН АРАМ, УРУГЛАР?

- Эгнштээн, тыныштаан Эвиген чанагааш, Аппаннаан, сырбаннаан Аксы ангаңнааш.
- Чүскүк дег боттуг, Сүрүн далай ыттыг, Эргек дег боттуг, Эжен далай ыттыг.
- Курт эвес ужар, Куш эвес — чалгынныг.
- Уран ишчи маадыр, Улуг өглүг маадыр, Ушпас, турбас маадыр, Ужазында чүстүг маадыр.
- Дошка дег боттуг, Буга дег мыйыстыг.

Тывызыктарның баажызы: насекомнарда

Чагыдылга-2008

ӨГ-БҮЛӨ БҮРҮЗҮНГЕ — "СЫЛДЫСЧЫГАШ"

2008 чылдың 2-ги чартында чагыдылганы айлал-даа, чыл төнчүзүнге чедир арткан айларда-даа чагыдып ап болур силер. Өг-бүлө бүрүзү "Сылдысчыгаш" солунну чагыдып алырынче кыйгырдывыс!

Идегел-биле, "Сылдысчыгаштын" коллективи.

"КАЖАР АЙТЫРЫГЛАРНЫҢ" ХАРЫЫЗЫ:

Июль 1-де №26 (2889) "Сылдысчыгашка" үнгөн "Кажар айтырыгның" харыызы: чаш үезинде бора-хөкпеш өл хол майгынының адаанга олурган.

Июль 8-те №27 (2890) "Сылдысчыгашка" үнгөн "Кажар айтырыгның" харыызы: көдүрер крандан кажанда-даа суг ижиңи шыдаас бис.

БОДАҢ, ТЫП БОДАП КАГ!

Орун адаанда чеже динспейлер чаштына берген-дир тывыңарам, уруглар?

СЫЛДЫСЧЫГАШ

"Океан-97" Бүгү Россия фестивалының дипломантызы, "Чолпар-дэш-2004" республика конкурсуунуң лауреады, Россияның Журналистер Эвиелиниң дипломантызы.

Кол редактор Александр ШОЮН

Редакцияның адреси: 667000, Тыва Республика, Кызыл, Красноармейская кудумчузу, 100. Парлапта бажыны, 4-кү калт. кабинеттер 75, 76, 77, 79.

Индекси 10013.

Тираж 3821 экз.

Чагыт №140.

Россия Федерациязынын Парлапта, телерадиомидиалга болгаш массалыг коммуникация херектериниң талазы-биле яамының Ортаагы Сибирде регионал аразынын девискээр эргелени "Сылдысчыгаш" солунну бүртүккө. Херечилели — Т-00013.

Солуну ТР-ниң "Тываполиграф" күрүнеон уюмунга бодурулээниге парлат. (Кызыл, Шетиниңи-Красченко, 1) Парлаптаже дужжы: график эдугаар понеделникте

Тургузукчулары: Тыва Республиканың парлапта болгаш информатика талазы-биле күрүне комитети. Тыва Республиканың ниити болгаш профессионал өөредилге яамызы.

ФАКС 8(394) 22-2-06-17. Телефоннары: Кол редакторуну — 2-06-17. Секретарь — 3-17-90. Килдистер — 3-17-87. Бухгалтерияны — 3-17-90.

10 шакта. Херек кырында понеделникте 9.00 шакта. Редакция бижимел чуулдерге, тырттырган, кураан чуруктарга, шүлүк болгаш проза чогаалдарына сайтырдылга кылбас болгаш оларны элдерге дедир эгилтпес, чыгарар-биле чатаалжылга чорутпас. Солуну РФ-тиң парлапта болгаш массалыг коммуникация херектериниң талазы-биле Агентиелениң деткимчези-биле үндүрүп турар.